
OSOBNÍ ZPRÁVA

Prof. MUDr. Ivan Žucha, CSc., zomrel

31. mája 2009 zomrel vynikajúci psychiater, vysokoškolský učiteľ, vedec a spisovateľ, a pritom výnimočný a vzácny človek prof. MUDr. Ivan Žucha, CSc.

Prof. Žucha sa narodil 26. 4. 1935 vo Vrútkach v učiteľskej rodine. Základné vzdelanie absolvoval v Žiline, tu aj v r. 1953 maturoval. Rozhodol sa pre štúdium medicíny v Prahe (1953-1959), ktoré ukončil v r. 1959 promóciou na Fakulte všeobecného lekárstva UK.

Po skončení vysokoškolských štúdií krátko pracoval na neurologickom oddelení v Martine (1959).

V rokoch 1960-1963 pôsobil ako sekundárny lekár na psychiatrickom oddelení v Žiline-Bytčici. Svoju učiteľskú dráhu začal ako odborný asistent Katedry neurológie SÚDL v Trenčíne (1963-1965) a pokračoval na Psychiatrickej klinike Lekárskej fakulty UK v Bratislave. Pôsobil tu celý svoj ďalší aktívny život (43 rokov). Psychiatricky vyrastal pod dohľadom prof. Guensbergera, ktorý si ho veľmi vážil. V r. 1963 atestoval z odboru psychiatria, v r. 1965 z odboru neurológia a v r. 1969 získal atestáciu II. stupňa z odboru psychiatria. V r. 1973 obhájil titul CSc. prácou s neuropsychofyziologickým zameraním (Vzťahy voluntárnej a podmieneného reflexnej aktivity). Ďalšie roky zabrzdlili jeho ďalší postup, vadilo, že bol

slobodný a slušný človek. A tak až v r. 1989 habilitoval na docenta (Psychopatologická realita a komplementarita). V r. 1994 sa konečne stal univerzitným profesorom.

Prof. Žucha bol vynikajúcim vysokoškolským učiteľom. Vedel zaujať poslucháčov. Jeho prednášky boli hodne navštevované a nezabudnuteľné, nielen pre obsah, ale aj pre typický a neopakovateľný „žučovský“ spôsob prezentácie. Prednášal predmety Lekárska psychológia, Psychiatria a Psychotherapia v slovenskom a anglickom jazyku, viedol praktické cvičenia, konzultácie, skúšal. Ako pedagóg pôsobil nielen na Lekárskej fakulte UK, ale aj na iných fakultách UK a iných vysokých školách v Bratislave.

Bol autorom a spoluautorom viacerých vysokoškolských učebných textov z lekárskej psychológie, psychiatrie a psychoterapie pre poslucháčov LF UK, súdnej psychiatrie pre poslucháčov Akadémie policajného zboru SR, ako aj v ďalších učebniciach, napr. Praktické a rodinné lekárstvo. Už nestihol vidieť svoje texty v novej učebnici Lekárskej psychológie (I. Žucha, T. Čaplová: Lekárska psychológia, Bratislava, 2009). Podieľal sa na postgraduálnej výchove psychiatrov a neurológov, vychoval veľa lekárov, odborných asistentov, docentov a doktorandov.

Bol dlhoročným predsedom odborovej komisie doktorandského štúdia na LF UK a predsedom komisie pre udeľovanie vedec-kých hodností v odbore 7.1.12 Psychiatria.

Vynikal aj v liečebno-preventívnej starostlivosti ako výborný lekár, diagnostik a psychoterapeut. Zameriaval sa najmä na diagnostiku a liečbu psychogénnych porúch. V r. 1996-2001 bol prednostom Psychiatrickej kliniky LF UK a FN v Bratislave. Svoje postavenie nikdy nezneužil, vytvoril na klinike tvorivé a neobyčajne tolerantné prostredie. Viem o tom veľa, lebo v uvedených rokoch som mu robil zástupcu prednostu.

Mnohostranné bolo aj vedecko-výskumné zameranie prof. Žuchu. Spočiatku sa zaoberal predovšetkým vý-

kumom vyššej nervovej činnosti (napr. spoluvytváral metódu podmienenej blokády optokinetického nystagmu), neurozológiou a klinickou psychopatológiou (popísal napr. hysterický machiavellizmus, alebo spolu s doc. Fleischerom „opeknívanie“ ako symptóm schizofrénie), neskôr skúmal problematiku sociálnej psychiatrie, psychiatrickej sexuológie, súdnej psychiatrie (bol dlhoročným súdnym znalcom), venoval sa vybraným problémom psychoterapie (najmä kognitívno-behaviorálnej, sugestívnej a abreaktívnej psychoterapie, popísal placebo narkoanalýzu, ako novú modifikáciu psychoterapie) a najrôznejším filozofickým problémom psychiatrie a medicíny vôbec.

Prof. Žucha nemal rád administratívne úkony,

nevedol si dostatočnú evidenciu svojej činnosti. Preto neexistuje presný zoznam jeho prednášok z odborných podujatí doma a v zahraničí (bolo ich nespočetne veľa). Napr. k habilitácii použil z môjho zoznamu naše spoločné opusy. Bol autorom a spoluautorom asi 240 vedeckých a odborných prác, publikovaných v rôznych odborných časopisoch a zborníkoch (napr. Česká a slovenská psychiatria, Psychiatria, Slovenský lekár, Konfrontace, Alkoholizmus a drogové závislosti). Väčšina z nich bola hodnotená ako originálne práce a mali veľký ohlas doma aj v zahraničí. Charakteristickou bola jeho schopnosť popísať v krátkych článkoch podstatné a výstižné znaky vecí. Jeho práce boli štýlisticky mimoriadne obratné a vyvážené. Bol viacročným členom redakčnej rady časopisu Česká a slovenská psychiatria a ďalších odborných časopisov.

V poslednom období sa intenzívne venoval písaniu esejistických a filozofických diel. Spomenieme Fragmenty (1995), Zápisník psychiatra Ivana Žuchu (1997), Zápisník 2 (2004), Kompost (2004), O prirodzenosti vecí (2005). Spolu s prof. MUDr. Hulínom, DrSc., prednostom Ústavu patofyziológie LF UK a FN v Bratislave, napísali Rozhovory (2005), Myšlienky (2006). Panoptikum 1 (2006) a Panoptikum 2 (2008). Počuli a videli sme ho diskutovať v reláciách v rozhlase i na televíznych obrazovkách. Písal články a recenzie do mnohých kultúrnych časopisov (Kultúrny život, Romboid, Rak, Slovo, Knihy a spoločnosť, do denníka Sme).

Prof. Žucha bol známy tým, že nemal rád funkcie. Do funkcie prednostu kliniky ho „dotlačil“ doc. Kolibáš, predchádzajúci prednosta, a kolektív. Do konkurzu sa prihlásil doslovne o 5 minút 12 jednoradkovým listom dekanovi fakulty. Napriek svojej skromnosti sa stal v porevolučnom období (1990-1991) prodekanom Lekárskej fakulty UK v Bratislave. Bol členom Akademického senátu LF UK a Vedeckej rady LF UK. Bol krátko aj funkcionárom Regionálnej lekárskej komory v Bratislave I. Angažoval sa aj v odborných spoločnostiach. Od r. 1969 bol členom Spoločnosti pre vyššie funkcie mozgu SLS (do r. 1991 mala názov Spoločnosť pre vyššiu nervovú činnosť SLS), najprv dlhé roky bol vedeckým sekretárom, potom podpredsedom. Patril k najznámejším osobnostiam tejto spoločnosti. Bol predsedom Psychoterapeutickej sekcie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti a Psychiatrickej spoločnosti SLS (1990-1994). Ako predseda Psychiatrickej spoločnosti a člen redakčnej rady Československej psychiatrie sa ostro postavil proti porevolučnej vlne primitívneho nacionalizmu. Pamätný je jeho list vedeniu českých psychiatrov, prof. Zvolškému

a prim. Baudišovi. Ostatne, s prof. Zvolským ho spájal veľmi priateľský vzťah. S prof. Zvolským spoluorganizoval pamätné spoločné semináre pražskej a bratislavskej kliniky.

Za vynikajúce pracovné výsledky v školstve, vo vede i literatúre sa stal nositeľom viacerých vyznamenaní LF UK, alebo odborných spoločností. Charakteristické je, že nešlo o žiadne štátne, alebo politické vyznamenania.

Prof. Žucha ostane v našich spomienkach zapísaný ako vynikajúci pedagóg, psychiater, vedec, spisovateľ, ale aj ako mimoriadne rozhladený a múdry človek. Mal prirodzenú autoritu, v osobnom kontakte pôsobil ako jemný, skromný a veľmi tolerantný človek. Neuspokojil sa s povrchnými vysvetleniami javov, hľadal hlbšie súvislosti, udivoval precíznosťou v logickej argumentácii. Bol známy svojim kritickým, pritom však vždy ľudským úsudkom. Bol uznávanou osobnosťou nielen medzi psychiatrami, ale aj medzi kolegami z iných medicínskych aj mimomedicínskych odborov doma a v zahraničí. Rád diskutoval, vedel sa zapojiť do rozhovoru o akejkoľvek téme a stále znova a znova udivoval svojich poslucháčov mnohostrannými a hlbokými znalosťami.

Osobne mi nikto nevezme na prof. Žuchu veľa spomienok. Zostanú mi spomienky na mnohé spoločne prežité i prediskutované nočné služby. Neskôr som mu viac rokov robil zástupcu pre liečebnú starostlivosť, kde ma mnoho rokov udivoval tým, ako s ľahkosťou „zabúdala“ na administratívne úkony spojené s chodom kliniky. Naučil som sa od neho, že netreba na všetky obežníky, nariadenia a príkazy reagovať. Spontánne sme si zaužívali „tretinový systém“ (obdoba historického trojpoľného systému, tretinu príkazov, obežníkov sme s ľahkosťou zahodili a nič sa nestalo, tretinu sme založili a na tretinu sme reagovali). S vďakou musím spomenúť aj to, že ma „dokopal“ k profesúre.

Zákerná choroba neumožnila profesorovi Žuchovi ďalej pracovať, tvoriť a žiť. Okrem iného ostali na jeho písacom stole neukončené aj dve knihy esejí, ktoré písal už v chorobe. Ostalo po ňom aj prázdne miesto v slovenskej i česko-slovenskej psychiatrii. Zásluhy profesora Žuchu o rozvoj a propagáciu psychiatrie sú veľké. Jeho odchodom stráca nielen slovenská psychiatria jedného z najvynikajúcejších a najvyhranenejších odborníkov a osobností.

Spomeňte si na neho!

*Prof. MUDr. Vladimír Novotný, CSc.,
a spolupracovníci*